

'ותימת הכוח והעוצמה של חינוך ולמידת מבוגרים' לעתידי בו קיימא' - מסגרת הפעולה של כנס העשור CONFITEA VI, ברזיל 2009

הקדמה

1. אנחנו, 156 המדינות החברות באונסק"ו, נציגי ארגונים חברתיים אזרחיים, שותפים חברתיים, סוכנויות האו"ם, סוכנויות בין-ממשלתיות ואנשי המגזר הפרטי, התאספנו בבבלס דו פרה (Belém do Para) בברזיל בדצמבר 2009 כמשתתפים בכינוס הבין-לאומית השישי בנושא חינוך ולמידת מבוגרים (CONFITEA VI) לבדיקת ההתקדמות שנעשתה בתחום זה מאז ועידת CONFITEA V. חינוך מבוגרים מוכר כמרכיב חיוני של זכות האדם לחינוך, ועלינו לתכנן בדחיפות כיוון פעולה חדש, כדי לאפשר לכל הצעירים והמבוגרים לממש זכות זו.
2. אנחנו חוזרים ומציינים את התפקיד הבסיסי של חינוך ולמידת מבוגרים, כפי שהותווה במהלך חמש הועידות הבין-לאומיות בנושא חינוך מבוגרים (CONFITEA I-V) מאז 1949, ופה אחד לקחנו על עצמנו לקדם את סדר היום של חינוך ולמידת מבוגרים, מתוך מודעות לדחיפות העניין.
3. אנחנו מאשרים את הגדרת חינוך מבוגרים, שהותוותה לראשונה בהמלצות ניירובי 1976 לפיתוח חינוך מבוגרים ופותחה לימים בהצהרת המבורג 1997, משמע: חינוך מבוגרים מבטא את 'המכלול של תהליכי למידה מתמשכים, פורמליים ואחרים, שבאמצעותם אנשים, הנחשבים למבוגרים בחברה שאליה הם משתייכים, מפתחים את היכולות שלהם, מעשירים את הידע שלהם ומשפרים את ההכשרה הטכנית או המקצועית שלהם או מנתבים אותה לכיוון חדש אשר יענה על הצרכים שלהם או של החברה שבה הם חיים'.
4. אנחנו מצהירים שהאוריינות (literacy) היא היסוד המשמעותי ביותר שעליו ניתן לבנות למידה כוללת, מקיפה ומשולבת הנמשכת לאורך החיים ולרוחבם, לכל בני האדם, צעירים ומבוגרים. בהתחשב בממדיו הנרחבים של אתגר האוריינות במישור הגלובלי, אנחנו סבורים שמן ההכרח שנכפיל את מאמצינו להבטיח את מימושו של מטרותיה וסדרי עדיפויותיה של אוריינות המבוגרים בכל דרך אפשרית, כפי שהותווה בתוכניות 'חינוך לכול' (EFA), 'עשור האוריינות של האו"ם' (UNLD) ו'יוזמת האוריינות לשם העצמה' (LIFE).

5. חינוך צעירים ומבוגרים מאפשר לבני אדם, ובמיוחד לנשים, להתמודד עם משברים חברתיים, כלכליים ופוליטיים, וכן עם שינויי אקלים. לכן אנחנו מזהים את תפקיד המפתח של חינוך ולמידת מבוגרים בהשגת יעדי הפיתוח של המילניום - Millennium Development Goals (MDGs), חינוך לכול - Education for All (EFA), ואגידת האו"ם להתפתחות אנושית, חברתית, כלכלית, תרבותית וסביבתית בת קיימא, כולל שוויון בין המגדרים (CEDAW), ומצע בייג'ין לפעולה).
6. לכן אנחנו מאמצים את **מסגרת הפעולה של בלם** (Belém), כדי להנחות אותנו ברתמת הכוח והפוטנציאל של לימוד וחינוך מבוגרים לעתיד בר-קיימא עבור כולנו.

למידה לאורך החיים

7. ללימוד לאורך החיים יש חשיבות מכרעת בטיפול בסוגיות ובאתגרים הגלובליים של החינוך. לימוד לאורך החיים, 'מן העריסה עד לקבר', הוא בגדר פילוסופיה, מסגרת רעיונית ועיקרון ארגוני של כל צורות החינוך. הוא מבוסס על ערכים של שילוב, חירות, אנושיות ודמוקרטיה; מקיף את החזון של חברה מבוססת ידע ומשתלב בו. אנו מדגישים שוב את ארבעת עמודי היסוד של הלימוד, על פי המלצת המועצה הבין-לאומית לחינוך למאה ה-21: ללמוד לדעת, ללמוד לעשות, ללמוד להיות וללמוד לחיות יחד.
8. אנו מכירים בכך שחינוך מבוגרים מייצג מרכיב משמעותי בתהליך למידה הנמשך לכל אורך החיים, אשר כולל בתוכו רצף של לימוד – מן הפורמלי ועד הבלתי-פורמלי לגווניו. חינוך מבוגרים מספק את צורכי הלמידה של אנשים צעירים, מבוגרים וזקנים. בתחום זה כלול טווח רחב של תכנים – נושאים כלליים, עניינים מקצועיים, אוריינות משפחתית וחינוך משפחתי, אזרחות ותחומים רבים אחרים; אולם סדרי העדיפויות [במימושו של חינוך זה] תלויים בצורכיהן הספציפיים של המדינות השונות.
9. אנחנו משוכנעים בתפקיד המכריע שיש ללימוד לאורך החיים בטיפול בסוגיות ואתגרים גלובליים וחינוכיים, ושואבים מכך השראה. יתרה מזאת, אנחנו סמוכים ובטוחים גם שחינוך ולימוד מבוגרים מציידים את בני האדם בידע, יכולות, מיומנויות, כישורים וערכים הדרושים להם למימוש וקידום זכויותיהם ושליטתם בגורלם. חינוך ולימוד מבוגרים הוא פעולה הכרחית לשם השגת צדק ושילוב חברתי, להפחתת העוני ולבניית חברות בנות קיימא המבוססות על צדק, סובלנות וידע.

המלצות

10. אנו מכירים בהישגים של חינוך מבוגרים ובהתקדמותו מאז ועידת CONFINTEA V, אך ערים בד-בבד לאתגרים שעדיין ניצבים לפנינו. מתוך ידיעה שמימוש הזכות לחינוך למבוגרים ולצעירים מותנה בשיקולים של מדיניות, מינהל, מימון, השתתפות, שילוב, צדק

ואיכות, אנו נחשיים להמשיך במימוש ההמלצות שלהלן. אתגרי האוריינות המיוחדים מביאים אותנו להציב בפתח הדברים את ההמלצות הנוגעות לאוריינות מבוגרים.

אוריינות מבוגרים

11. האוריינות (literacy) היא יסוד חיוני המאפשר לצעירים ומבוגרים להיות מעורבים בהזדמנויות לימוד שונות, בשלבים השונים של הרצף החינוכי. הזכות לאוריינות היא חלק מהותי של הזכות לחינוך. מדובר בתנאי מוקדם לפיתוח העצמה אישית, חברתית, כלכלית ופוליטית. האוריינות היא תנאי הכרחי לגיבוש היכולת של בני אדם להתמודד עם האתגרים המתפתחים והמורכבויות של החיים, התרבות, הכלכלה והחברה. עקב התמשכותו ומממדיו הנרחבים של אתגר האוריינות [כלומר, התמשכותה של תופעת האנאלפביתיות בממדים נרחבים] והבזבוז של משאבי אנוש ופוטנציאל אנושי הכרוך בו, שומה עלינו להכפיל את מאמצינו לצמצום האנאלפביתיות ב-50% בין השנים 2000 ל-2015 (היעד הרביעי של EFA והתחייבויות בין לאומיות אחרות), כשלנגד עינינו היעד הסופי של שבירת מעגל האוריינות הנמוכה ויצירת עולם שהוא אורייני כולו. לשם כך אנו מתחייבים:

- 1) להבטיח כי כל הסקרים וריכוזי הנתונים יכירו בהשכלה כרצף [שיש להבטיח את פיתוחו שלב אחר שלב].
- 2) לפתח מפת דרכים הכוללת יעדים ותאריכי ביצוע ברורים, על מנת לעמוד באתגר זה, תוך התבססות על הערכה ביקורתית של ההתקדמות שנעשתה, האתגרים הניצבים בדרך והליקויים שזוהו.
- 3) לגייס ולהעצים משאבים פנימיים וחיצוניים וכן לפתח מומחיות, לשם הוצאה לפועל של תוכניות אוריינות בהיקף, טווח, כיסוי ואיכות גבוהים יותר [מבעבר], ולשם קידום תהליכים כוללים, לטווח ארוך ובינוני, במטרה להבטיח כי אנשים יזכו בהשכלה בת קיימא.
- 4) לפתח מתן השכלה רלוונטית ומותאמת לצורכיהם של הלומדים והמובילה לכך שהלומדים יזכו בידע מעשי ובר קיימא, וכן במיומנויות ובכישורים שיאפשרו להם להמשיך ללמוד לאורך חייהם, כשהישגיהם נמדדים בשיטות הערכה וכלים מתאימים.
- 5) למקד את הפעילויות של הקניית אוריינות בנשים ובאוכלוסיות מעוטות יכולת ביותר, כולל ילדים ואסירים, תוך התמקדות כללית באוכלוסיות כפריות.
- 6) ליצור סמנים ויעדים בינלאומיים להקניית האוריינות.
- 7) לסקור ולדווח באופן שיטתי על ההתקדמות בתחום, בין השאר על ההתקדמות

בהשקעת משאבים בחינוך ולהתאמתם של משאבים אלה, בכל מדינה וברמה הגלובלית, וזאת על ידי הכללת סעיף מיוחד בדוח המעקב הגלובלי של EFA. (8) לתכנן וליישם באופן מתמשך חינוך, הכשרה ופיתוח מיומנויות, מעבר למיומנויות האוריינות הבסיסיות. על חינוך זה להיתמך בסביבה עשירה באוריינות.

מדיניות

12. על קווי המדיניות והצעדים התחיקתיים הנוגעים לחינוך מבוגרים להיות מקיפים, כוללים ומשולבים בפרספקטיבה של לימוד לאורכם ולרוחבם של החיים. הם צריכים להתבסס על גישות מגדריות ובין-מגדריות וכן לכסות את כל מרכיבי הלימוד והחינוך ולקשר ביניהם. לשם כך אנו מתחייבים:
- 1) לפתח וליישם קווי מדיניות הנהנים ממימון מלא, תוכניות ממוקדות וכן חקיקה, על מנת לטפל בנושאי השכלת מבוגרים, חינוך לצעירים ומבוגרים ולימוד לאורך החיים.
 - 2) לתכנן תוכניות פעולה ספציפיות ומוחשיות לחינוך ולימוד מבוגרים, המשולבות בתוכניות MDG ו-UNLD, וכן תוכניות פיתוח אחרות ברמה הלאומית והאזורית במשולב עם פעילויות LIFE, במקום שאלו מתבצעות.
 - 3) להבטיח כי נושא חינוך ולימוד מבוגרים נכלל במסגרת יוזמת 'ONE United Nations'.
 - 4) ליצור מנגנוני תיאום מתאימים, כדוגמת ועדות מעקב, המערבים את כל בעלי העניין הפעילים בתחום חינוך ולימוד מבוגרים.
 - 5) לפתח או לשפר מבנים ומנגנונים לאישור, הכרה ומתן תוקף חוקי לכל צורות הלימוד, על ידי יצירת מסגרות שוות-ערך.

מינהל

13. מינהל טוב יאפשר הטמעה של מדיניות חינוך ולימוד מבוגרים באופן יעיל, שקוף, אחראי והוגן. ייצוג והשתתפות של כל בעלי העניין הוא הכרחי על מנת להבטיח מתן מענה לצרכיהם של כל הלומדים ובמיוחד של המקופחים ביותר ביניהם. לשם כך אנו מתחייבים:
- 1) ליצור ולקיים מנגנון אשר יערב את הרשויות הציבוריות בכל רמות המינהל, ארגוני החברה האזרחית, שותפים חברתיים, המגזר הפרטי, הקהילה וארגונים לחינוך ולימוד מבוגרים - בפיתוח, הטמעה והערכה של קווי מדיניות ותוכניות של חינוך ולימוד מבוגרים.
 - 2) לקחת על עצמנו יצירת אמצעים לבניית יכולות, על מנת לתמוך במעורבות מועילה

ומושכלת של ארגוני חברה אזרחית, קהילה וארגוני לימוד מבוגרים בפיתוח, וישום והערכה של מדיניות ותוכניות.

(3) לקדם ולתמוך בשיתוף פעולה בין-מגזרי ובין-משרדי.

(4) לטפח שיתוף פעולה על-לאומי באמצעות פרויקטים ורשתות לשיתוף ידע ופרקטיקה חדשנית.

מימון

14. חינוך ולימוד מבוגרים הם בגדר השקעה יקרת ערך אשר תביא איתה רווחים חברתיים שונים על ידי יצירת חברות דמוקרטיות, שלוות, שילוביות, יצרניות, בריאות יותר ובנות קיימא יותר. להבטחת מתן חינוך ולימוד למבוגרים באופן איכותי, נדרשת השקעה כספית משמעותית.

לשם כך אנו מתחייבים:

(1) להאיץ את ההתקדמות אל עבר מימוש המלצת CONFIENTA V בדבר השקעה של לפחות 6% מתוך התוצר הלאומי הגולמי בחינוך, ולפעול להגדלת ההשקעה בחינוך ולימוד מבוגרים.

(2) להרחיב את משאבי החינוך והתקציבים הקיימים בכל משרדי הממשלה, על מנת לעמוד ביעדיה של אסטרטגיה משולבת לחינוך ולימוד מבוגרים.

(3) לשקול [יצירת] תוכניות חדשות ופיתוח תוכניות קיימות של מימון על-לאומי, לצורכי אוריינות וחינוך מבוגרים, בהתאם לקווי הפעולה הנקטים בתוכנית הלימוד לאורך החיים (Lifelong Learning Program) של האיחוד האירופי.

(4) ליצור תמריצים לפיתוח מקורות מימון חדשים, למשל המגזר הפרטי, ארגונים לא ממשלתיים, קהילות ויחידים, מבלי לפגוע בעקרונות הצדק והשילוב.

(5) לתת קדימות להשקעות בלימודים למשך החיים לנשים, אוכלוסיות כפריות ואנשים עם מוגבלויות.

על מנת לתמוך באסטרטגיות אלו, אנו קוראים לשותפים הבינלאומיים לפיתוח לקיים את התחייבותם לסגור את הפערים הכספיים המונעים את מימוש יעדי ה-EFA ובמיוחד יעדים 3 ו-4 (לימוד נוער ומבוגרים, אוריינות מבוגרים).

(7) להגדיל את המימון והתמיכה הטכנית באוריינות מבוגרים, חינוך ולימוד, ולבדוק את האפשרות להשתמש במנגנוני מימון חלופיים כדוגמת החלפת חוב או ביטול חוב.

(8) לדרוש מתוכניות מגזר החינוך המוגשות ליוזמת המסלול המהיר (FTI – Fast Track Initiative) לכלול פעולות אמינות והשקעות בהשכלת מבוגרים.

השתתפות, שילוב והגינות

15. חינוך משלב הוא יסוד מוסד בהשגת התפתחות אנושית, חברתית וכלכלית. אנשים המקבלים כלים לפיתוח הפוטנציאל שלהם, מעוניינים הרבה יותר [מאלו שאינם זוכים לכך] לחיות יחד בהרמוניה ובכבוד. לא תיתכן הדרה של אדם [ממעגל ההשכלה] בשל גיל, מגדר, מוצא אתני, סטאטוס של מהגר, שפה, דת, נכות, מגורים מרוחקים, זהות או נטייה מינית, עוני, עקירה או מאסר. חשוב במיוחד להיאבק בהשפעות המצטברות של ריבוי נחשלויות. יש לנקוט בצעדים מתאימים על מנת להגביר את רמת המוטיבציה והנגישות לכול. לשם כך אנו מתחייבים:

- 1) לקדם ולאפשר גישה הוגנת יותר ורמת השתתפות גבוהה יותר בחינוך ולימוד מבוגרים, על ידי קידום תרבות של למידה ועל ידי הסרת המכשולים להשתתפות.
- 2) לקדם ולתמוך בגישה הוגנת יותר ורמת השתתפות גבוהה יותר בחינוך ולימוד מבוגרים, באמצעות הדרכה והסברה מתוכננות היטב וממוקדות, וכן באמצעות פעילויות ותוכניות כדוגמת אירועי 'Adult Learner's Weeks' ופסטיבלי למידה.
- 3) לצפות מראש כניסה של קבוצות ניתנות לזיהוי למסלולים של ריבוי נחשלויות, במיוחד בקרב צעירים בתחילת גיל הבגרות.
- 4) ליצור מרחבי למידה ומרכזי למידה רב-תכליתיים קהילתיים ולשפר את הגישה ואת רמת ההשתתפות במגוון הרחב של תוכניות חינוך ולמידה למבוגרים המיועדות לנשים, תוך התחשבות בצרכים המגדריים הספציפיים.
- 5) לתמוך בפיתוח יכולת הכתיבה והקריאה בשפות ילידיות שונות, על ידי פיתוח תוכניות, שיטות וחומרים רלוונטיים, אשר מכירים בערכם של התרבויות, הידע והמתודולוגיות הילידיות, תוך פיתוח מספק של לימוד שפה שנייה המאפשרת תקשורת עם מעגלים רחבים יותר של האוכלוסייה [למשל, שפת הרוב או שפה הנתפסת כשפת התרבות].
- 6) לתמוך כספית בהתמקדות בקבוצות מעוטות יכולת (כמו ילידים, מהגרים, אנשים בעלי צרכים מיוחדים ואנשים המתגוררים באזורים נידחים) במסגרת מדיניות החינוך והגישות החינוכיות. אלה עשויים לכלול תוכניות הניתנות ללא תשלום או המסובסדות על ידי הממשלות, תוך מתן תמריצי למידה שונים כדוגמת מלגות לימודים, הקלות בתשלומים וחופשות לימודים בתשלום.
- 7) להעניק חינוך למבוגרים בבתי כלא, בכל הרמות המתאימות.
- 8) לאמץ גישה הוליסטית ומשולבת, כולל מנגנון לזיהוי בעלי עניין ותחומי האחריות של המדינה, בשותפות עם ארגוני חברה אזרחית, בעלי עניין בשוק העבודה, לומדים ומחנכים.
- 9) לפתח מתן מענה חינוכי יעיל למהגרים ופליטים כנושא מרכזי בעבודת הפיתוח.

איכות

16. איכות החינוך והלימוד היא מושג ופרקטיקה כאחד, הדורשים תשומת לב מתמדת ופיתוח מתמשך. על מנת לטפח תרבות של לימוד מבוגרים איכותי יש צורך בתכנים ובדרכי העברה רלוונטיים, הערכות של צורכי הלומדים, רכישת יכולות וידע מרובים, הבטחת רמת המקצועיות של המחנכים, העשרת סביבות למידה והעצמת יחידים וקהילות. לשם כך אנו מתחייבים:

- 1) לפתח קריטריונים של איכות עבור תוכניות לימודים, חומרי למידה ומתודולוגיות לימוד בתוכניות חינוך מבוגרים, תוך לקיחה בחשבון של התוצאות ושל ההשפעות האפשריות.
- 2) להכיר במגוון ובפלורליזם של ספקי החינוך.
- 3) לשפר את רמת ההכשרה, בניית היכולות, תנאי ההעסקה והמקצועיות של מחנכי מבוגרים, למשל באמצעות יצירת שותפות עם מוסדות השכלה גבוהה, ארגוני מורים וארגוני חברה אזרחית.
- 4) לפתח את הקריטריונים להערכת תוצאות הלמידה בקרב מבוגרים, ברמות שונות.
- 5) להכניס לשימוש סמני איכות מדויקים.
- 6) להעניק תמיכה רבה יותר למחקר בין-תחומי שיטתי בתחום חינוך ולימוד מבוגרים, לצד פיתוח מערכות של ניהול ידע, לשם איסוף, ניתוח והפצת מידע ופרקטיקה משופרת.

מעקב אחר יישום מסגרת הפעולה של בלם

17. אנו שואבים כוחות מן הרצון הקיבוצי שלנו לתמרץ את נושא חינוך ולימוד המבוגרים בארצותינו, ובאופן בינלאומי בכלל, ומתחייבים להוציא לפועל את הצעדים הבאים לשם מתן דין וחשבון ומעקב. אנו מכירים בצורך במידע כמותי ואיכותי, תקף ומהימן, שאותו ניתן להעביר לקובעי המדיניות בתחום חינוך ולימוד המבוגרים. על מנת לממש את מסגרת הפעולה של בלם, עלינו לעבוד בראש ובראשונה עם שותפינו, לשם תכנון והטמעה של מנגנוני תיעוד ומעקב, ברמות הלאומית והבינלאומית. לשם כך אנו מתחייבים:

- 1) להשקיע בתהליך של פיתוח מערכת של צייני נתונים, הניתנים להשוואה, בנוגע לאוריינות כרצף (כלומר, כמערכת שלבים מתפתחים) ובנוגע לחינוך מבוגרים.
- 2) לאסוף ולנתח באופן קבוע נתונים ומידע אודות השתתפות והתקדמות בתוכניות חינוך מבוגרים, בחלוקה על פי מגדר וגורמים אחרים. זאת על מנת שניתן יהיה להעריך את השינוי לאורך זמן ולחלוק [את הידע בנוגע ל]פרקטיקה מוצלחת [של]

- חינוך].
- (3) ליצור מנגנון מעקב שוטף להערכת רמת היישום של התחייבויות CONFINTEA VI.
 - (4) להמליץ על הכנת דוח התקדמות תלת שנתי אשר יוגש לאונסק"ו.
 - (5) לזום מנגנוני מעקב אזוריים שלהם אמות-מידה ברורות להשוואה וציינים ברורים.
 - (6) לחבר דוח התקדמות לאומי עבור 'סקר מחצית הדרך' של CONFINTEA VI, אשר תואם את 'ציר הזמן' של תוכניות MDG ו-EFA לשנת 2015.
 - (7) לתמוך בשיתוף פעולה בין מדינות מתפתחות על מנת לבצע מעקב אחר תוכניות MDG ו-EFA בתחומי השכלת מבוגרים, חינוך מבוגרים ולימוד לאורך החיים.
 - (8) לעקוב אחר שיתוף הפעולה בחינוך מבוגרים בתחומי הלימוד השונים ובמגזרים השונים, כדוגמת חקלאות, בריאות ותעסוקה.
 - על מנת לתמוך במעקב ברמה הבינלאומית, אנו קוראים בזאת לאונסק"ו ולגופים השונים המהווים חלק ממנו:
 - (9) לתמוך במדינות חברות על ידי תכנון ופיתוח של מערכת ניהול ידע שהגישה אליה חופשית, לשם איסוף נתונים וחקר אירועים של פרקטיקה [חינוכית] טובה. המדינות החברות עצמן יתרמו נתונים למערכת זו.
 - (10) לפתח הנחיות בדבר כל יעדי הלימוד, כולל אלה הנרכשים באמצעות למידה פורמלית ולא-פורמלית, על מנת שניתן יהיה להכיר בהם ולתת להם תוקף חוקי.
 - (11) לתאם – באמצעות המוסד ללימוד לאורך החיים של אונסק"ו ובשיתוף פעולה עם המוסד לסטטיסטיקה של אונסק"ו – גיבוש תהליך מעקב ברמה הגלובלית שמטרתו לתעד את ההתקדמות החלה בחינוך ולימוד מבוגרים ולדווח עליה מזמן לזמן.
 - (12) להפיק, על בסיס זה, את 'הדוח הגלובלי על חינוך ולימוד מבוגרים' (GRALE), במרווחי זמן קבועים.
 - (13) לסקור ולעדכן עד שנת 2012 את 'המלצת ניירובי בדבר פיתוח תחום חינוך המבוגרים' (1976).